a 15x3 m trench, the E edge touching the earlier excavated areas (Fig. 1). The investigation showed that the burials were concentrated only in the E part of the trench (Fig. 2), just several being unearthed in its centre. Six of the nine discovered burials were of infants or children (Fig. 4), three of adults. Just three burials contained grave goods, i.e. coins dating to the second half of the 17th century (Fig. 3), but the age and illnesses of the dead clearly attest to the especially poor state of their health, their inadequate nutrition, and the frequent traumas.

Irma Kaplūnaitė, Rytis Jonaitis

Senkapis Vilniuje, Bokšto gatvėje 6

2014 m. LII MTS tęsė archeologinius tyrimus sklype Bokšto g. 6, Vilniuje *(ATL 2008 metais*, V., 2009, p. 149–157; *ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 137–140; *ATL 2010 metais*, V., 2011, p. 129–134; *ATL 2011 metais*, V., 2012, p. 154–160; *ATL 2012 metais*, V., 2013, p. 199–204). Šiais metais detalieji tyrimai vykdyti visuose sklypo kiemuose. V kieme, buvusių garažų vietoje buvo tiriama perkasa 33 (perkasų numeracija tęstinė nuo 2009 m.), būsimo lifto vietoje prie korpuso 1D/1P buvo tiriama perkasa 34. R kieme, P dalyje, būsimos požeminės automobilių aikštelės vietoje buvo tiriama viena perkasa, kuri dėl didelio tyrimo ploto padalyta į perkasas 35A ir 35B. Taip pat šiame kieme, jo R dalyje įrenginėjant laikiną įvažiavimą į būsimą statybų aikštelę buvo tiriama perkasa 36 (1 pav.).

Tyrimų metu paaiškėjo, kad norint atlikti numatytus statybos darbus, reikia ištirti papildomus plotus V kieme bei buvusiame vidiniame kiemelyje tarp korpusų 3H/1p ir H/1p. Čia, būsimo kolektoriaus vietoje, buvo ištirta perkasa 37. Norint įrengti požeminės stovėjimo aikštelės V sieną, buvo atlikti papildomi archeologiniai tyrimai buvusios tvoros, skiriančios R ir V kiemus, vietoje, tuo tikslu ištiriant perkasą 38. Taip pat prieš įrengiant būsimo požeminio SPA centro P sieną, buvo ištirta perkasa 39. Be to, buvo baigtas tirti 2009 m. pradėtas tirti plotas, esantis V kieme, ties korpusu 2D/2p. Šis plotas pavadintas perkasa 40. Taigi 2012 m. šiame sklype buvo ištirtos 8 bendro 807 m^2 ploto perkasos.

2014 m. gavus leidimą statybos darbams, V kieme buvo nugriauti 4 tarybiniu laikotarpiu statyti garažai. Garažų vietoje ištirta ***perkasa 33*** (170 m^2 ploto). Patogumo dėlei perkasa buvo padalinta į du nevienodo dydžio plotus – P ir Š. Nugriovus garažus ir nuėmus asfalto sluoksnį, ten, kur nebuvo perkastas garažo duobių, fiksuotas XX a. viduriu datuojamas akmenų grindinys. Jis fiksuotas ir ankstesnių tyrimų V kieme metu (2009 ir 2012 m.). Nuardžius grindinį ir paaiškėjus, kad žemės paviršiuje likę stiklinių buteliukų su neaiškiais chemikalais, iki 30 cm storio viršutinis sluoksnis nukastas mechanizuotai. Toliau tyrimai vykdyti ploto P dalyje.

Įsigilinus iki 50 cm, fiksuoti mūrinių pamatų fragmentai. Visi jie priklausė korpuso 4D/2p priestatui, nugriautam XVIII a. Fiksuotos vidinės šio priestato sienos, mūrytos iš raudonos spalvos plytų, rištų moliu. Dalis plytų su braukomis, antrinio panaudojimo. Taip pat aptikti pamatų fragmentai, mūryti iš rausvos spalvos plytų ir vidutinio dydžio akmenų, rištų kalkių skiediniu. Užfiksavus šiuos fragmentus, toliau buvo gilinamasi perkasos P dalyje. V dalyje pasiekus įžemį, R dalyje dar buvo fiksuotas perkasimo, atrasto 2012 m. perkasoje 29, tęsinys. Šis perkasimas ištirtas iki galo. Jis buvo įkastas iki 2 m nuo buvusio žemės paviršiaus, datuojamas XVI a. pabaiga – XVII a.

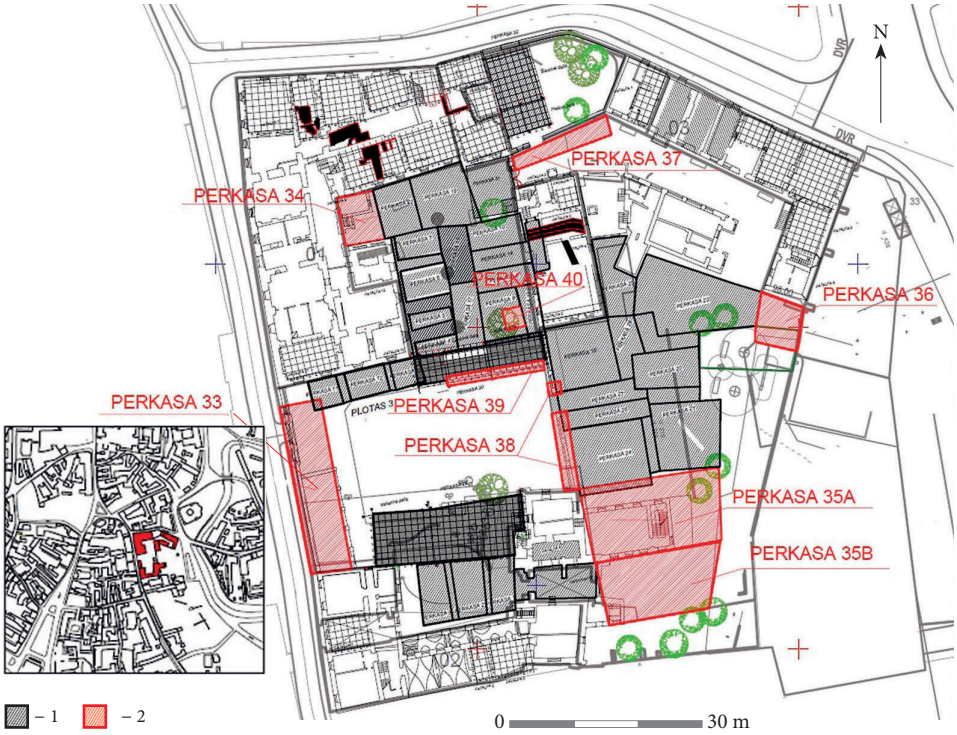

1 pav. Tyrimų Vilniuje, Bokšto g. 6, suvestinis planas: 1 – iki 2014 m. ištirti plotai; 2 – 2014 m. perkasos. I. Kaplūnaitės brėž.

Fig. 1. Synoptic plan of the investigations at Bokšto St. 6, Vilnius: 1 – areas excavated prior to 2014; 2 – the 2014 trenches.

Kitu etapu buvo tiriama perkasos Š dalis. 50 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus aptikti XVII a. datuojami mūriniai medinių pastatų pamatų fragmentai, to paties laikotarpio grindinių liekanos. Perkasos V dalyje aptikta įrengta šiukšlių duobė. Jos sienelės buvo išklotos lentomis bei kalkėmis. Šiukšlių duobė datuojama XX a. pradžia.

Perkasa 34 (45 m² ploto) buvo kasama V kiemo Š dalyje, būsimo lifto įrengimo vietoje. Archeologinius tyrimus šioje vietoje sunkino įvairių komunikacijų gausa. Tyrimai vyko dviem etapais: pirmuoju buvo kasama iki kapų horizonto perkasos Š dalyje, antruoju – preparuojami kapai ir gilinamasi perkasos P vietoje. P dalyje išryškėjo sudegusio stačiakampio formos pastatėlio kontūras. Š dalyje, kapų horizonte buvo ištirti 9 griautiniai kapai, dalis jų buvo suardyti tiesiant įvairias komunikacijas. Visi kapai be įkapių. Kapai datuojami kapinyno naudojimo laikotarpiu – XIII a. II puse – XV a. pradžia. Perkasos P dalyje buvo preparuojamas sudegęs pastatas. Šio perdegusio pastato sluoksnio storis buvo iki 50–60 cm. Sluoksnyje buvo itin daug grūdų, kurie surinkti (apie 40 litrų) ir paimti tolesniems tyrimams. Po perdegusiu pastatėliu, kuris datuojamas XVII a. viduriu, pasiektas įžemis.

2 pav. Kapai ir medinio užstatymo fragmentas perkasos 35B R dalyje iš R. R. Jonaičio nuotr.

Fig. 2. Burials and a fragment of a wooden structure in the E part of trench 35B, as seen from the E.

Perkasa 35 (415 m^2 ploto). Kaip minėta, patogumo bei saugumo dėlei perkasa suskirstyta į du plotus, kurie pavadinti perkasa 35A (Š dalis) ir 35B (P dalis). Viršutinis nevertingas šiukšlių horizontas (perkasa tirta buvusio nugriauto XIX a. fligelio vietoje) buvo nukastas mechanizuotai.

Ploto 35A (240 m^2 ploto) V dalyje įžemis fiksuotas 20–30 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, tačiau į R perkasa labai gilėjo. 30–50 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus fiksuoti nugriauto fligelio pamatai – tiek išorinių sienų, tiek vidinių. Centrinėje dalyje fiksuotas krosnies fragmentas, mūrytas iš rausvos spalvos plytų bei plytgalių, rištų moliu. Nuo ploto centrinės dalies į R, Vilnios upės link, fiksuotas rudos spalvos su gausiomis organikos (skiedrų, mėšlo, odos) priemaišomis sluoksnis. Jame aptikta daug individualių radinių, pvz., auksinė grandinėlė, įtveriamasis peilis, odinės avalynės fragmentų, monetų, audinių plombos ir kt. Šis sluoksnis datuojamas XVI a. pabaiga – XVII a. Giliau fiksuotas smėlingas XVI a. sluoksnis. Ploto R dalyje, apie 6 m gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, įžemyje išryškėjo stačiakampio formos dėmės – kapų kontūrai. Čia, kur kas giliau negu kapinynas, aptikti 5 griautiniai kapai, dalis kurių suardyti. Mirusieji laidoti medinėse konstrukcijose, be įkapių. Įdomu tai, kad visi mirusieji orientuoti galvomis į Š–ŠR. Lieka neaišku, kodėl jie čia palaidoti. Gali būti, kad kapai čia atsirado nuslinkus dideliam žemės masyvui (reikia turėti omeny buvusį statų šlaitą ir tai, kad kapai labai žemai, palyginus su kapinynu), arba jie čia buvo specialiai palaidoti. Kol kas trūksta duomenų, norint atsakyti į klausimą,

kodėl kapai rasti tokioje vietoje. Ploto ŠR dalyje fiksuotas mūrinio pamato, aptikto 2011 m., tęsinys (kampas).

Plotas 35B (175 m^2 ploto) tirtas į P nuo ploto 35A. Viršutinis nevertingas sluoksnis buvo nukasamas mechanizuotai. Iš karto žemės paviršiuje išryškėjo neaiškios paskirties pilnavidurė gelžbetoninė konstrukcija – „postamentas“ (?). Viršutinėje dalyje ji ovalo formos, 2 m skersmens, apatinėje dalyje 4 m skersmens. Šios konstrukcijos paskirtis kol kas lieka neaiški. Sluoksnių eiliškumas ir stratigrafija tokie patys kaip ir plote 35A. Ploto PR kampe, tamsiai pilkos žemės sluoksnyje, 1,5 m gylyje nuo esamo žemės paviršiaus fiksuotas perkasimas, kuris pasirodė esąs medinio šulinio įkasimas. Pagal radinius šulinio viduje jis datuojamas XVIII–XIX a. Ploto R pjūvyje, rudos durpingos žemės horizonto apačioje, 6 m gylyje nuo esamo žemės paviršiaus fiksuotas neaiškios paskirties medinio pastato kampas (2 pav.). Į P nuo jo aptiktas medinės konstrukcijos iš horizontalių ir vertikalių rąstų fragmentas. Vienas rąstas paimtas dendrochronologiniams tyrimams.

Ploto R dalyje nukasus juodžemio sluoksnį, esantį po ruda žeme, 7 m gylyje nuo esamo žemės paviršiaus buvo pasiektas įžemis, kuriame išryškėjo kelių kapų kontūrai. Iš viso čia aptikti 7 griautiniai kapai (2 pav.). Dominuojanti laidojimo kryptis – galva į V, tačiau du kapai orientuoti galva į ŠV, vienas į PV. Kapai be įkapių, mirusieji laidoti medinėse konstrukcijose. *Kape 471* mirusiojo kojos fiksuotos gruntinio vandens paviršiuje. Jį preparavus po juo aptiktas *kapas 472*, beveik visas buvęs gruntiniame vandenyje. Deja, dėl didelės pjūvio nuslinkimo grėsmės (gruntinis vanduo, įsigilinta iki 50 cm į smėlį ir 7 m nuo esamo žemės paviršiaus), viso šio kapo preparuoti nepavyko – liko neišimtos kojos žemiau kelių.

Perkasa 36 (50 m^2 ploto) buvo kasama R kiemo R dalyje, įrengiant laikiną įvažiavimą į statybų aikštelę. Pačiame žemės paviršiuje, 20–40 cm gylyje, fiksuotas vidutinio dydžio akmenų grindinio fragmentas, kuris gali būti datuojamas XVII–XVIII a. Gilinantis toliau, iki 1 m gylio nuo esamo žemės paviršiaus, dalyje perkasos pasiektas įžemis. Perkasos ŠR ir PV kampuose rastos akmenų, rištų moliu, konstrukcijos. PV kampe aptiktas pastato pamato (?) fragmentas, ŠR kampe taip pat fiksuota konstrukcija – pamatas ir krosnies fragmentas. Krosnis mūryta iš plytgalių bei akmenų, rištų moliu. Aptiktos konstrukcijos datuojamos XVI a. pabaiga – XVII a.

Perkasa 37 (40 m^2 ploto) tirta vidiniame kiemelyje, esančiame sklypo Š dalyje. Nuardžius XX a. akmenų grindinį bei nukasus supiltinius vėlyvus tamsiai pilkos žemės horizontus, 0,6–1 m gylyje fiksuotas permaišytas kapų horizontas. Tyrimus sunkino čia esantys elektros kabeliai bei kiemelio viduryje tarybiniu laikotarpiu nutiestas kanalizacijos vamzdis (fiksuotas sklypo V kieme). Čia buvo aptikti 3 griautiniai kapai be įkapių, du iš kurių smarkai suardyti tiesiant komunikacijas. Šioje perkasoje fiksuotas kapinyno R ribos fragmentas, kuris sutampa su Vilnios upės terasos pakraščiu ir atitinka į Š ir į P buvusių perkasų tyrimų duomenis.

Perkasa 38 (33 m^2 ploto) buvo kasama abipus buvusios tvoros, skyrusios R ir V kiemus, pamato. Prieš tyrimus ši tarybiniu laikotarpiu statyta tvora buvo nugriauta. Tam, kad būtų nuolat veikiantis laikinas įvažiavimas į statybų aikštelę V kieme, pirmuoju etapu buvo tiriama perkasos P dalis, ją ištyrus – Š dalis. Centrinė dalis jau buvo ištirta 2011 m. (perkasos 26 ir 27) (*ATL 2011 metais,* V., 2012, p. 158). P dalyje įsigilinus iki 60–70 cm, fiksuotas akmenų grin-

dinio su lataku fragmentas bei senieji tvoros pamatai. Grindinys preliminariai datuojamas XVII a., tvoros pamatas – XVIII a., kada buvo formuojamas dabartinis sklypo planas. Toliau tyrimai vyko tik ploto Š dalyje, kadangi P dalyje visi kultūriniai sluoksniai suardyti statant korpusą 4D/2p ir tvoros pamatą. Š dalyje pasiekus kapų horizontą aptikti 5 griautiniai kapai be įkapių. Kapų orientacija galvomis į V, karstų ar medinių konstrukcijų pėdsakų nepastebėta. Toliau buvo tiriama perkasos Š dalis, tiksliau, nedidelis (4 m^2 dydžio) plotelis. Iki pat įžemio čia nefiksuota jokių struktūrų, išskyrus arkinį tvoros pamatą, kuris datuojamas XVIII a. Giliau fiksuoti 2 kapų horizontai. Viršutiniame ištirtas vienas griautinis kapas be įkapių, apatiniame – 5 griautiniai kapai. Kapų orientacija galvomis į V, mirusieji laidoti karstus primenančiose medinėse konstrukcijose. Dviejuose apatinio horizonto kapuose buvo aptikta įkapių: viename – apgalvis iš metalinių skardelių ir du žiedai pinta priekine dalimi, kitame – apgalvis iš metalinių skardelių ir 3 žiedai pinta priekine dalimi (radiniai perduoti LNM Restauravimo centrui).

Perkasa 39 (55 m^2 ploto). Kaip dažnai statybose atsitinka, ne visada sutampa archeologų ištirti ir realiai statybininkams reikalingi plotai. Taip buvo ir šį kartą – V kieme įrenginėjant požeminį SPA kompleksą, norint sugręžti P sienos polius, statybininkams prireikė papildomos 1–1,5 m pločio juostos. Todėl šioje vietoje taip pat buvo atlikti tyrimai. Kadangi čia fiksuojamas kapinyno pakraštys, buvo aptiktas tik vienas griautinis vaiko kapas. Mirusiojo orientacija galva į V, įkapių nerasta.

Perkasa 40 (9 m^2 ploto) tirta po buvusia liepa, V kieme. 2009–2010 m. 1–1,5 m atstumu aplink liepą buvo paliktas netirtas plotas, aplinkui viską ištiriant iki galo (*ATL 2010 metais*, V., 2011, p. 130). Užsakovas tvirtino, kad ši liepa bus saugoma, tačiau prasidėjus statyboms, ją nuspręsta nukirsti. 2009 m. netirto ploto pjūvyje buvo palikti nepreparuoti 2 griautiniai kapai (fiksuotos tik kaukolės), todėl dabartinių tyrimų tikslas buvo visiškai juos preparuoti. Pasiekus kapų horizontą, be jau minėtų dviejų kapų, buvo aptikti dar 4 griautiniai kapai. Mirusiųjų orientacija galvomis į V. Visi kapai buvo be įkapių.

Apibendrinant 2014 m. tyrimus galima teigti, kad jie suteikė daug naujos informacijos apie čia buvusį kapinyną. Tai sietina su kapais, aptiktais už spėjamos kapinyno ribos. Taip pat papildyta šio kapinyno apgalvių bei žiedų kolekcija. Rasta ir ištirta 40 kapų, datuojamų XIII a. II puse – XV a. pradžia. Taip pat šio sezono tyrimų metu buvo aptikti keli XVII a. akmenų grindinių fragmentai, to paties laikotarpio krosnių fragmentai, sudegęs medinis, veikiausiai ūkinės paskirties pastatėlis, XVII a. užstatymo pėdsakai tiek R, tiek V kiemuose. Taip pat kaip įdomų atradimą išskirtume XVI a. pabaigos – XVII a. durpingą rudos žemės sluoksnį R kieme, kuriame buvo aptikta nemažai įdomių to laikotarpio radinių.

The old cemetery at Bokšto St. 6

In 2014, the excavation, begun in 2006, continued at Bokšto St. 6, Vilnius. Trenches 33–40 (a total of 807 m^2) were excavated (Fig. 1). The investigation yielded new and unexpected information about the Orthodox cemetery that existed at this site in the late 13th – early 15th centuries. This primarily should be connected with the burials discovered beyond the cemetery's suspected boundaries. Additions were also made to the collection of chaplets and rings from this cemetery. 40 burials from the second half of the 13th – early 15th centuries were dis-

covered and excavated (Fig. 2). The cultural layer that formed above the cemetery should also not be forgotten. Several 17th-century stone paving fragments, stove fragments from the same period, and traces of a 17th-century small burnt wooden building, probably an outbuilding, were discovered in both the E and W courtyards during this season. The late 16th–17th-century peaty red soil layer, which was in the E courtyard and contained many interesting finds from that period, also stands out as an interesting find.

Marius Petkus

Kartenos senkapis II

2014 m. gegužės–birželio mėnesiais Kartenos senkapio II, vadinamo Polverku (UK 6233), teritorijoje (Kretingos r., Kartena, Kretingos g. 43B) vyko detalieji archeologiniai tyrimai. Jų metu ištirta naujai suprojektuoto Kretingos g. 43B priestato pamato išorinė ir vidinė linija. Suprojektuoto pastato pamatų polių vietoje detaliųjų tyrimų metu ištirta 19 įvairaus dydžio (nuo 3x2 iki 16x2 m) perkasų. Bendras ištirtas plotas su išpjovomis siekia 254,4 m^2. Taip pat žvalgytos rekonstruojamo priestato polių vietos bei 205 m ilgio elektros kabelio tranšėja.

Kartenos vietovė pirmą kartą paminėta 1253 m. Livonijos ordino ir Kuršo vyskupo žemių dalybų akte, ji priskirta Ceklio žemei. Kartena žinoma kaip svarbus žemaičių gynybinis kompleksas. Nuo 1568 m. minimas Kartenos kaimas. 1599 m. įsikūrė Kartenos dvaras, 1611 m. pastatyta evangelikų reformatų bažnyčia, 1634 m. – pirmoji katalikų bažnyčia. Iki 1940 m. tirtoje teritorijoje stovėjo Kartenos bažnyčios klebono ir kunigų gyvenamasis namas, šalia buvo klebonijos ūkio pastatai ir ūkinis kiemas („polverkas“). Klebonijos ūkis buvo nacionalizuotas 1940 m., čia įkurtas J. Žemaitės kolūkis. Šiuo metu buvusio kolūkio pastatuose veikia UAB „Geralda“.

1987 m. senkapio teritorijoje tyrinėjo I. Jablonskis (*LIIR*, f. 1, b. 1360). Tyrimų metu buvo ištirtos trys 5x2 m dydžio perkasos. Perkasoje 1 fiksuotas 55 cm storio XX a. statybų metu susidaręs sluoksnis, po juo fiksuotas 30–40 cm storio dirvožemio sluoksnis. Perkasoje 2 fiksuotas 30–35 cm storio griuvenų sluoksnis, giliau – 40–50 cm storio sluoksnis su XVI–XVII a. keramika. Perkasoje 3 aptiktas tik 20 cm storio tamsaus grunto sluoksnis. Remdamasis tyrimų rezultatais I. Jablonskis senkapio teritorijoje lokalizavo Kalvinų bažnyčią, o rastus kaulus susiejo su šventoriaus palaidojimais.

2013 m. planuojamo užstatymo vietose minėtame sklype buvo atlikti žvalgomieji tyrimai (*ATL 2013 metais*, V., 2014, p. 171–172). Jų metu buvo ištirtos šešios 5x2 m dydžio perkasos, iš viso 60 m^2 plotas. Perkasose 3–6 archeologiškai vertingų sluoksnių, struktūrų ar radinių neaptikta. Įžemis perkasose fiksuotas 0,5–1,5 m gylyje nuo esamo žemės paviršiaus. Perkasose 1, 2 aptikti mažiausiai 8 žmonių palaidojimai. Perkasoje 1 fiksuotos 5 kapų duobės, iš kurių visiškai ištirti du kapai, datuojami XVI a. pabaiga – XVII a. Perkasoje 2 fiksuotos 3 kapų duobės, kurios nebuvo tiriamos.

Perkasose 7, 11–13, 15–18 archeologiškai vertingų sluoksnių, struktūrų ar radinių neaptikta. Šiose perkasose po velėnos, paviršinio dirvožemio sluoksniais bei XX a. supiltiniais sluoksniais įžemis fiksuotas 0,6–1,8 m gylyje nuo esamo žemės paviršiaus.

Perkasose 1, 8–10, 14, 19 55–75 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus aptikti 9 palaidojimai, iš kurių 5 buvo nesuardyti (kapai 9, 11,